

60

ועלית המשמעת מזהירה!
נבחן שימצאו ברשותו חומרי
עזר אסורים או יונפס בהעתקה
יענש בחומרה עד כזוי הרחקתו
מוזאוניבויסיטה.

הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר אילן

מבחן בקורס "השופט וההליך השיפוטי במשפט העברי" – תשע"ב מועד א'

מס' קורס - 99-512-01

שם המרצה: ד"ר יובל סיני

זמן הבחינה: שעתיים וחצי.

המבחן בספרים סגורים. לא ניתן להכניס למבחן כל חומר עזר!

נא לכתוב על צד אחד של הדף.

יש להקפיד על עמידה במספר הדפים המוקצבים לכל שאלה. חריגה לא תיבדק!

שאלה מס' 1 (30% עד שני עמודים):

בדיון הנוסף בעניין מלול פסקו אחדים מהשופטים כי בקביעת קש"ס בין התרשלות (מוכחת) ונוק (מוכח), במצבים של סיבתיות עמומה שבהם מדובר בגורם הידוע כמסוגל, תיאורטית, לגרום לנוק, אך לא ניתן להוכיח מה היה תהליך הגרימה בפועל, נוכל להסתפק בקיומו של קש"ס הסתברותי לנוק שייקבע על פי ראיות סטטיסטיות או בדרך של אומדנא. השופטת נאור ביקשה לתמוך את גישתה לפיה אפשר לפסוק פיצויים נזיקיים על פי אחריות יחסית הסתברותית במקרים של סיבתיות עמומה גם על יסוד מקורות המשפט העברי. וכך היא כותבת:

"קיים עיגון לחריג האחריות היחסית גם במשפט העברי. גישתו של סומכוס (המצויה אמנם במיעוט) ביחס לכלל ההכרעה בממון המוטל בספק עובדתי, כאשר ברור שהספק לעולם לא ניתן יהיה להתברר, היא כי יש לחלוק את הממון... מהאמור עולה כי המשפט העברי תומך בחריג של אחריות יחסית כבסיס לפיצוי לפי הסתברות, וכי תמיכה זו אינה מוגבלת למקרה הקבוצתי וניתן להחילה גם במקרה הבודד (בניגוד לדעת הרוב, שהכירה בהגברת סיכון במקרים סדרתיים או המוניים בלבד - י.ס.). דומה כי אחד משיקולי המדינות שבבסיס עמדה זו הוא עקרון האשם והעדפת הניזוק החף".

הגברת הנ"ל

השאלה
גוף הזכר (נ"ל)

א. האם צודקת השופטת נאור בקביעתה שאף המשפט העברי תומך בחריג של אחריות יחסית כבסיס לפיצוי לפי הסתברות? דונו בהרחבה בעניין היחס שבין דברי סומכוס במשפט העברי לבין פסיקת השופטת נאור בעניין מלול.

ב. מהם ארבעת המודלים לפיצויים במקרים של סיבתיות עמומה העולים ממקורות המשפט העברי?

ג. כך פסק הרמב"ם בהלכות חובל ומזיק, פרק ו, הלכה יד:

"חמשה שהניחו חמשה חבילות על הבהמה ולא מתה ובא זה האחרון והניח חבילתו עליה ומתה, אם היתה מהלכת באותן החבילות ומשהוסיף זה חבילתו עמדה ולא הלכה האחרון חייב, ואם מתחלה לא היתה מהלכת האחרון פטור, ואם אין ידוע כולן משלמין בשוה".

פסקו של הרמב"ם, ובמיוחד הסיפא של דבריו "ואם אין ידוע כולן משלמין בשוה" עומד לכאורה בסתירה עם פסקו העקרוני של הרמב"ם ביחס לשור שנגח את הפרה וביחס לשור שרדף אחר שור חבירו, שבהם כשיטת חכמים ש"המוציא מחברו עליו הראיה". ביישוב פסקי הרמב"ם הסותרים לכאורה מציע הרב זלמן נחמיה גולדברג שתי הבחנות בין מקרים בהם פוסק הרמב"ם "יחלוקו" לבין מקומות בהם הוא פוסק "המוציא מחברו עליו הראיה". פרטו את שתי ההבחנות האמורות והסבירו כיצד הן מיישבות את פסקיו הסותרים של הרמב"ם.

שאלה מס' 2 (30% עד שני עמודים):

הפשרה הוכרה כדרך לפתרון סכסוכים במשפט העברי.

- א. באילו מקרים סטייה מן הדין לכיוון של פשרה אינה ראויה? מנו לפחות שלושה מקרים.
- ב. מהי פשרה בינרית? האם היא אפשרית לפי המשפט הישראלי ולפי המשפט העברי (לאור פסק דין אגיאפוליס)? בתשובתכם התייחסו לשיקולי המדיניות המשפטית השונים.
- ג. עד מתי מותר לשופט להציע פשרה? הציגו את הדעות השונות ואת הדעה שהתקבלה להלכה. כמו כן הציגו את הרציונלים שניתנו לדעות הללו.

שאלה מס' 3 (15% עד עמוד אחד):

חכמי ימי הביניים נחלקו (מחלוקת חכמי אשכנז וחכמי ספרד) בשאלה, האם השופטים טוענים ליושר וללוקח כל טענה עובדתית שאפשר להעלות על הדעת, או שמא ישנן הגבלות על סוג הטענות שהם יכולים לטעון. עמדו בהרחבה על יסודותיה המשפטיים והטעמים העומדים בבסיס מחלוקת חכמי ימי הביניים.

שאלה מס' 4 (25% עד עמוד וחצי):

1. מהם שלושת הבסיסים המשפטיים שניתנו להסבר ההלכה שאין חיוב לקיים הליך מדוקדק של דרישה וחקירה בתקירת עדי אישה עגונה המעידים שמת בעלה? (15%)
2. הרמ"א פסק "דאם בעל דין תבע מחברו בדבר מועט וראה הדיין שחייב לו יותר על פי דין שאינו צריך לפסוק לו רק כפי מה שתבעו ואם פסק לו יותר הוה [=הרי זה] טעות והדין חוזר". מהן העמדות המקובלות בקרב הפוסקים האחרונים ביחס לשאלה הנידונה בידי הרמ"א?

בהצלחה!